Emlékeztető
Somogyi Ferenc külügyminisztériumi államtitkár és Ivan Aboimov magyarországi szovjet nagykövet tárgyalásról az ideiglenesen Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok teljes kivonásáról 1990.02.02.

A Magyarországon állomásozó szovjet csapatok kivonásához a hidegháború befejező szakasza teremtette meg a külső feltételeket. Mindenekelőtt az, hogy Mihail Gorbacsov hatalomra jutását (1985. március 11.) követően új irányt vett a szovjet külpolitika, amelynek keretében (egyebek mellett) Moszkva több alkalommal bejelentette, hogy a Közép-Európában állomásozó szovjet csapatok és hadászati eszközök jelentős csökkentésére törekszik. A térség fővárosaiban a szovjet elképzeléseket minden bizonnyal Budapesten fogadták a legkisebb aggodalommal, ahol Kádár Jánosnak a hatalomból való távozása után Grósz Károly lett az MSZMP főtitkára és Németh Miklós a miniszterelnök.

1989. április 25-én meg is kezdődött a szovjet csapatok részleges kivonása. Majd (július 25-én) Gorbacsov Moszkvában fogadta Nyers Rezsőt, az MSZMP elnökét és Grósz Károlyt: a kétoldalú tárgyaláson megállapodtak, hogy folytatják a megbeszéléseket a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok további sorsáról, sőt megfogalmazódott, hogy megfelelő nemzetközi helyzetben a csapatcsökkentések folyamata elvezethet a teljes kivonuláshoz. További fontos előrelépés kezdődött azzal, hogy Németh Miklós miniszterelnök 1990. január 5-én levélben szólította fel Nyikolaj Rizskov szovjet miniszterelnököt, hogy kezdődjenek tárgyalások a szovjet csapatkivonulás konkrét kérdéseiről, lehetőleg még januárban. Majd nyilvánosan is bejelentette (1990. január 13.), hogy Magyarország és a Szovjetunió hamarosan megállapodást köt a szovjet csapatok mielőbbi távozásáról.

A szovjet csapatok Magyarországról történő teljes kivonásáról szóló egyezmény megkötését célzó tárgyalások el is kezdődtek 1990 januárjában. A tárgyalások különböző szinteken és helyszíneken zajlottak, ezek közül az egyik legfontosabbat a Somogyi Ferenc külügyminisztériumi államtitkár és Ivan Aboimov magyarországi szovjet nagykövet vezetésével Budapesten lezajlott tárgyalások képezték. Miként az 1990. február 1–2. tárgyalásokról készült emlékezetőből kiderül, a felek a legfontosabb kérdésekben egyetértésre jutottak, egyek mellett megállapodtak, hogy kormányközi egyezményt kötnek a szovjet csapatok teljes kivonásáról, amelyet március 15-ig aláírnak. (A Magyarország függetlenségének helyreállítása szempontjából kiemelkedő jelentőségű egyezményt 1990. március 10-én írták alá Moszkvában.)

(A dokumentumot újra közreadja Horváth Jenő)

A dokumentumközlés forrása: A Magyar Országos Levéltár honlapja – http://www.mol.gov.hu/bal_menusor/hasznalat/kozmuvelodes/kiallitasok/virtualis_kiallitasok/nemzetkozi_eroterben.html#aboimov

Elm: 2216/90.

Levelni a Horn-féle d-Gz.

11.9

E M L É K E Z T E T Ő

1./ 1990. február 1-2-án Budapesten a Somogyi Ferenc külügyminisztériumi államtitkár vezette magyar és az Ivan Aboimov vezette szovjet küldöttségek tárgyalásokat folytattak az ideiglenesen Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok teljes kivonásáról.

2./ A Felek egyetértettek abban, hogy a szovjet csapatok teljes kivonásáról kormányközi megállapodást kötnek és arra törekednek, hogy azt legkésőbb 1990. március 15-ig aláírják.

3./ Véleményt cseréltek a kormányközi egyezmény szerkezetéről és hatályba lépésének rendjéről. Az egyezmény elválaszthatatlan része a csapatok teljes kivonását tartalmazó konkrét és átfogó menetrend.

4./ A szovjet fél álláspontja szerint a csapatkivonások gyakorlati végrehajtása 5-6 héttel a megállapodás aláírását követően kezdhető meg. A magyar fél kifejezte azon kívánságát, hogy még a csapatkivonás menetrendjének életbelépését megelőzően sor kerüljön egyes kislétszámú alegységek kivonására. A szovjet fél kész ezt a javaslatot megvizsgálni.

5./ A szovjet csapatok kivonásának ütemezését illetően a szovjet fél jelezte, hogy számításai szerint, figyelemmel többek között a szükséges infrastruktura előkészítésére és az emberi tényezőre, a teljes kivonáshoz 18 hónapra van szüksége a megállapodás gyakorlati megvalósításának kezdetétől számítva; a magyar fél aláhúzta, hogy a csapatok kivonására a lehető legrövidebb időn belül kell sor kerüljön és az legfeljebb egy-két hónappal húzódhat át az 1991-es évre.

Magyar Országos Levéltár

XIX-A-a-at-Elm 2216/1990

A felek ugyanakkor megjegyezték, hogy a teljes csapatkivonás befejezésének végleges időpontját illetően a kölcsönösen elfogadható dátum elérésére fognak törekedni.

6./ Egyetértettek abban, hogy a kivonást a leginkább destabilizáló erőkkel kezdik meg.

7./ A Felek számításaik alapján kijelentették, magyar részről napi 6 szerelvény átrakását tartják technikailag lehetségesnek Záhonynál a polgári forgalom korlátozása nélkül; míg szovjet részről Csap-on a csapatkivonás során nem több, mint napi 4 katonai szerelvény fogadására készek (ebből 2 Magyarországról, 2 Csehszlovákiáról).

8./ Magyar kérésre a szovjet fél átadta a Magyarországon állomásozó szovjet erőkre vonatkozó teljes körű adatait.

9./ A szovjet csapatok tartózkodásával és kivonásával kapcsolatos, szakértők között megvitatott pénzügyi-gazdasági kérdéseket önálló (ide mellékelt) emlékeztető tükrözi.

10./ Megállapodtak abban, hogy a szakértők folyamatosan folytatják a munkát a szükséges összetételben.

11./ Megállapodtak abban is, hogy a következő plenáris ülés bármely fél kérésére összehívásra kerül.

12./ A tárgyalásról közösen egyeztetett Közleményt adnak ki.

Budapest, 1990. február 2.

(Somogyi Ferenc)

(Ivan Aboimov)